

Светлана Шерлаимова. Литература „пражской весны“: до и после.

РАН. Москва, Институт славяноведения, 2002, 195 с.

Известната руска изследователка Светлана Шерлаимова (1927), ръководител на центъра за изучаване на съвременните литератури към Руската академия на науките, е авторка на повече от 300 труда, свързани с проблемите на съвременната литература на славянските народи, сравнителното литературознание, но основните ѝ научни интереси са посветени на чешката литература на ХХ век. Сред най-значимите ѝ бохемистични литературоведски трудове са *Чешская поэзия XX века: 20–30-е гг. (1973)*, *Утверждение реального гуманизма (1980)*, *История литератур Восточной Европы после Второй мировой войны. Том первый. 1945–1960. (1995)*.

Една от последните книги на Шерлаимова, озаглавена *Литературата преди и след Пражката пролет*, изследва чешката литература в периода от шейсетте до осемдесетте години на ХХ век, когато тя играе водеща роля в развитието на реформаторското движение „Пражка пролет“, а след разгрома му през август 1968 г. се опитва да осмисли уроците на преживяното. Анализирани са най-значителните произведения от този период, сред които романите на Милан Кундера, Йозеф Шкворецки, Лудвик Вацулик и Бохумил Храбал, пиесите на Вацлав Хавел и театърът на абсурда, „поезията на ежедневието“ и др., както и дискусиите и полемиките от тези години. Книгата на Шерлаимова се ражда като резултат от дългогодишни проучвания на изобилен художествен, критически и мемоарен материал, както и на лични наблюдения върху чешкия литературен живот. В няколко предварителни бележки авторката си поставя за цел да обхване най-важното от периода преди и след 21 август 1968 г., което би допринесло както за съвременното осмисляне на една конкретна национална литература в наистина съдбовен етап от нейното развитие, така и за разсъжденията върху мисията на художественото слово в съвременния свят изобщо.

В първата от тях, която е озаглавена *Писателите излизат в опозиция*, е проследен развоят на чешката литература преди Пражката пролет, културните последици от установения след февруари 1948 г. тоталитарен режим през т. нар. „шоков период“ за Чехословакия от края на 40-те и началото на 50-те години. Обстойно са разгледани историческите и литературните факти, обществените акции и мероприятия, които показват опозиционните настроения на по-голяма част от писателите и литераторите. Като важно събитие по пътя към обновлението на чешкия социализъм е посочена речта на Милан Кундера на IV конгрес на Съюза на чехословашките писатели през юни 1967 г. и оживената полемика, която тя предизвиква.

Следващите страници на книгата предлагат анализ на отделни произведения, представящи облика на епохата. Различните литературни явления са осмислени не с оглед на тяхната историческа последователност, а като се спазва тематичният принцип. Обществено-политическите и културните процеси са видени през призмата на техните художествените отражения.

Книгата съдържа и богат снимков материал.

В заключение авторката извежда неоспоримата теза, че художественото слово днес е не по-малко нужно на хората, отколкото преди, и че неговото призвание е да служи не на една или друга политическа система, а на честното и непредубедено изследване на духовната и етическа същност на човека.

Ралица Стайкова